

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2025.37.22>
УДК 272.3-78:17.021.1

Тетяна ЦИМБАЛ
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти,
Криворізький національний університет

ORCID: 0000-0001-8077-3238
Email: ttsymbal07@gmail.com

ГЕРОЇЗМ У КОНТЕКСТІ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ОЧІЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Анотація. У статті представлено результати дослідження підходів до розуміння сутності героїзму та особливостей духовного світу героїв у житті і творчості представників Української Греко-Католицької Церкви, яка, попри століття переслідувань, вистояла і сьогодні являє приклади високості духу та рішучості у відстоюванні незалежності Батьківщини. Вихідною точкою студіювання стали погляди видатних очільників УГКЦ Андрея Шептицького, Йосифа Сліпого, Любомира Гузара та Блаженнішого Святослава. Увагу зосереджено на тому, що проблема героїзму розглядається ними контекстуально і лише окремі промови та друковані праці митрополитів зосереджені безпосередньо на образах героїв та сутності героїзму. Відзначається, що відповідно до Канону УГКЦ, захист своєї землі та народу від агресора є морально виправданим, а воїнський героїзм у контексті сучасної війни росії проти України розглядається як вираження християнської любові. Крім того, героїчними є і духовне та соціальне служіння в екстремальних умовах, і принципове збереження чеснот у ситуації суспільної кризи та у повсякденному житті, і моральна стійкість тощо. Підкреслюється особлива роль власного життєвого прикладу Й. Сліпого та А. Шептицького у мужньому протистоянні репресіям з боку радянської влади, у послідовній боротьбі за визнання патріархату УГКЦ, в активній культуротворчій діяльності задля збереження національної ідентичності. Наголошується на важливій ролі Л. Гузара під час Революції Гідності, коли він, як беззаперечний моральний авторитет, шляхетна і мудра людина, підтримував рішучість та високість духу українців. Акцентується увага і на постаті Блаженнішого Святослава, що, підтримуючи сьогодні українських воїнів, вважає їхню жертвовність і героїзм маркерами національної приналежності.

Зауважується, що УГКЦ відрізняється від інших конфесій християнства історичним контекстом переслідувань за віру, а тому, інтегруючи римо-католицьку дисципліну зі східною духовністю, підтримує героїзм патріотичний, який є одночасно і прикладом віри, і символом національної ідентичності. Саме тому героїзм воїнів, захисників незалежності України, її свободи і гідності, є органічним для греко-католицизму.

Ключові слова: греко-католицизм, духовний героїзм, жертвовність, національний герой, російсько-українська війна.

Tetiana TSYMBAL
PhD hab. (Philosophy), Professor
Professor of the Department of Vocational and Socio-Humanitarian Education
Kryvyi Rih National University

HEROISM IN THE CONTEXT OF THE LIFE AND CREATIVITY OF THE LEADERS OF THE UKRAINIAN GREEK CATHOLIC CHURCH

Abstract. The article presents the results of a study of approaches to understanding the essence of heroism and the peculiarities of the spiritual world of heroes by representatives of the Ukrainian Greek Catholic Church, which, despite centuries of persecution, has survived and today provides examples of high spirit and determination in defending the independence of the Motherland. The study's starting point was the views of prominent UGCC leaders, including Andrey Sheptytsky, Josyf Slipyj, Lubomyr Husar, and His Beatitude Sviatoslav. Attention is focused on the fact that the issue of heroism is considered by the leaders of the Greek Catholic Church in context, and only some of the speeches and printed works of the metropolises focus directly on the images of heroes and the essence of heroism. It is noted that, according to the Canon of the UGCC, defending one's land and people from an aggressor is morally justified, and military (secular) heroism in the context of Russia's current war against Ukraine is considered an expression of Christian love. Additionally, admirable qualities include spiritual and social service in extreme conditions, the principled preservation of virtues during social crises and in daily life, as well as moral steadfastness and other heroic traits. The special role of the personal example set by J. Slipyj and A. Sheptytsky in their courageous resistance to repression by the Soviet authorities, in their consistent struggle for the recognition of the patriarchate of the Ukrainian Greek Catholic Church, and in their active cultural activities aimed at preserving national identity is emphasized. The important role of L. Huzar during the Revolution of Dignity is emphasized, as he, a noble and wise man, served as an unquestionable moral authority, supporting the determination and high spirit of Ukrainians. Attention is also focused on the figure of His Beatitude Sviatoslav, who, in supporting Ukrainian soldiers today, considers their sacrifice and heroism to be markers of national identity.

It is noted that the UGCC is distinguished by its historical context of persecution for faith; therefore, integrating Roman Catholic discipline with Eastern spirituality supports patriotic heroism, which is both an expression of faith and a symbol of national identity. That is why the heroism of soldiers, defenders of Ukraine's independence, freedom, and dignity, is deeply rooted in Greek Catholicism.

Keywords: spiritual heroism, sacrifice, national hero, russian-Ukrainian war, Greek Catholicism.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, що триває майже дванадцять років, актуалізує низку тем, які потребують серйозної філософської рефлексії. Однією з пріоритетних є тема героїзму, результати дослідження якої висвітлювалось нами у низці публікацій [16; 17]. Однак з метою більш глибокого її осягнення вважаємо необхідним звернутися до спадщини очільників Української Греко-Католицької Церкви, адже це дозволить зосередитись на ключових взаємопов'язаних аспектах: соціально-історичному, національному, моральному, духовному та екзистенційному. Розмисли очільників УГКЦ можуть стати дороговказом та джерелом духовної сили, адже в них міститься християнське осмислення героїзму, що виходить за межі суто світського і надає йому вище, трансцендентне значення, допомагаючи тим самим сучасному українському суспільству у формуванні міцного морального підґрунтя перед лицем жахів війни.

Підкреслимо, що сама історія Української Греко-Католицької Церкви є прикладом героїчного опору та мучеництва. Очільники Церкви – від Йосифа Рутського до Андрея Шептицького, Йосифа Сліпого та Любомира Гузара – у різні часи були провідниками українства у боротьбі за незалежність та свободу. Вважаємо, що їхні життя та діяльність являють яскраві зразки справжнього, жертвовного героїзму в умовах тоталітарних режимів, переслідувань і війн. А це є потужним інструментом патріотичного виховання молоді, консолідації суспільства навколо спільних цінностей, способом осмислення сенсу жертвовності у часи випробувань, що вкрай важливо для подолання травм війни та збереження віри у добро.

Таким чином, вивчення теми героїзму у греко-католицизмі під час російсько-української війни не є суто академічним інтересом, а виступає у якості життєво важливої потреби для підтримки духовної, моральної та національної стійкості українського народу, що дає змогу, спираючись на власну історію, осмислити сучасні виклики та формувати майбутнє на міцних ціннісних засадах.

Аналіз існуючих джерел та літератури. Вихідною точкою нашої розвідки є праці дослідників історії Української Греко-Католицької Церкви, а також творчість її видатних очільників, тематика розвідок яких охоплює історію, богослов'я, філософію, культурологію і представлена роботами провідних українських та зарубіжних науковців, що є фундаментальними для вивчення окресленої теми. Так серед українських істориків Церкви, богословів, біографів варто виділити роботи М. Мариновича [9], О. Турія [15], В. Шевченка, Б. Гудзяка, Л. Галевич, С. Опацької, М. Гузара, І. Скочиляса, А. Смірнова, А. Коляндра, І. Гаврилюка та інших.

Вагомим у вивчення історії та доктрини УГКЦ є і внесок зарубіжних дослідників українського походження, а саме: І.-П. Химки, канадського історика, який вивчав історію УГКЦ; Б. Боцюрківа, канадського політолога, історика, автора фундаментальних праць про історію УГКЦ у СРСР, про життя митрополита Йосифа Сліпого; С. Плохія, українсько-американського історика, який торкається ролі УГКЦ та її очільників в історії України та Східної Європи [13]; А. Аржаковського, французького дослідника, який спеціалізується на історії Східних Католицьких Церков, зокрема УГКЦ, та постаті митрополита Анд-

рея Шептицького. Необхідно також підкреслити визначальну роль Інституту Історії Церкви Українського Католицького Університету (УКУ) як головного центру досліджень історії УГКЦ [18]. Не дивлячись на те, що дослідженню історії, діяльності та сутності вчення останньої присвячені праці названих вище вчених, проблема сутності героїзму, особливостей героїчних вчинків у контексті греко-католицької доктрини окремо не розглядалась. Саме цим обумовлена актуальність нашого звернення до теми героїзму в житті і творчості очільників Української Греко-Католицької Церкви, що сьогодні загострена віроломно розв'язаною московією російсько-українською війною.

Метою представленої статті є вивчення підходів до розуміння сутності героїзму та особливостей духовного світу героїв представниками Української Греко-Католицької Церкви, яка, переживши століття переслідувань, все ж вистояла і сьогодні являє приклади високості духу та рішучості у відстоюванні незалежності нашої Вітчизни.

Основна частина. Нагадаємо, що проблема героїзму розглядається греко-католицькими митрополитами контекстуально. Лише окремі їхні промови та друковані праці зосереджені безпосередньо на образах героїв та характеристики героїзму.

Відповідно до Канону УГКЦ, героями вважаються святі, які являють приклад життя у чеснотах та вірі, мученики та новомученики, що є прикладом свідомої готовності не зрідатися своїх переконань та померти за віру, сповідники віри, які проявляли героїзм в ув'язненні і тюрмах, але вижили, праведники та подвижники, що, живучи згідно із заповідями, присвятили себе служінню ближнім, хворим, бідним, вели аскетичне життя, щоденно борючись із гріхом, працюючи на благо віри та суспільства, а також воїни-захисники, які й сьогодні жертвують собою, захищаючи Батьківщину від російських загарбників. Канон УГКЦ стверджує, що захист своєї землі та народу від агресора є морально виправданим, а також визначає ситуації, що вимагають героїзму: переслідування за віру, духовне та соціальне служіння в екстремальних умовах, принципове збереження чеснот у ситуації суспільної кризи та у повсякденному житті, моральна стійкість (так званий «малий героїзм» – прояв милосердя, боротьба зі своїми гріхами тощо) [7]. Крім того, усталеними є традиції оцінки та вшанування героїв. Так для мучеників і святих існує офіційний церковний процес беатифікації (проголошення блаженним) та канонізації (проголошення святим). Вшанування блаженних і святих відбувається через молебні, літургійне поминання, акафісти, а також завдяки освітній і просвітницькій діяльності, публікації статей, книг тощо. Воїнський (тобто світський) героїзм у контексті сучасної війни росії проти України розглядається представниками УГКЦ як вираження християнської любові.

Багато спільного з греко-католицизмом у розумінні окресленого питання мають православна церква та римо-католики, адже всі вони вкорінені в єдиній християнській традиції. Так мучеництво усі

конфесії вважають найвищим проявом героїзму та шляхом до святості; до героїчних чеснот зараховують віру, надію, любов, мужність, справедливість, розсудливість; усі мають інститут святих та традиції їхнього вшанування.

Однак є і певні особливості у визначенні та вшануванні святих. Так Римо-католики затвердили більш формалізований процес канонізації, що передбачає вивчення та доведення чеснот кандидата. Крім того, маючи глобальний характер та акцентуючи необхідність доктринальної чистоти, РКЦ не зосереджена на прославленні світських національних героїв. Православна ж церква, розглядаючи святість як прояв божественного світла в людині, виділяє особливу категорію мучеників-страстотерпців, які прийняли смерть можливо і не за віру, але з християнським смиренням, слідуючи Христу. Важливо підкреслити і децентралізованість процесів прославлення, тобто акцентування місцевих культів святих.

Розуміння сутності героїзму у традиціях УГКЦ, на наш погляд, варто розглянути, вивчаючи досвід осмислення проблеми героїки греко-католицькими священниками-інтелектуалами, видатними очільниками цієї конфесії, а саме: Йосифом Сліпим, Андреем Шептицьким, Любомиром Гузаром та Блеженнішим Святославом. Звісно, вибір представників греко-католицької церкви пов'язаний з певними авторськими вподобаннями, проте, на наш погляд, життя та діяльність саме цих патріархів є одночасно і прикладом героїчних вчинків, і досвідом рефлексії героїчного в релігійному та світському контекстах.

Так предстоятель УГКЦ Йосип Сліпий (1892-1984), пройшовши нелегкий життєвий шлях, будучи засудженим на 18 років за так звану «контрреволюційну» діяльність, не зрікся своїх переконань, адже вважав, що героїзм є невід'ємним від служіння Богу і Україні. Він непохитно відстоював права українського народу та Української Греко-Католицької Церкви як національного осередку духовності, мужньо протистояв репресіям з боку радянської влади, був зразком високої шляхетності й гідності, не погоджуючись на співпрацю з каральними органами, обираючи біль і страждання, а не зраду ідеалів: «Сьогодні я дякую Всевишньому за те, що мене били в тюрмах і били на волі! Дякую Йому за те, що мене били, а не величали раби!» [1, с.42]. Така позиція є прикладом духовної стійкості, прикладом відданості великим цілям жертовності в ім'я найвищих цінностей. Основою героїзму патріарх вважав духовну силу і віру в часи випробувань, а також (що має першочергове значення для сучасної України) єдність та відмову від особистих амбіцій і чвар задля реалізації спільної мети – ствердження свободи, незалежності й процвітання України. Право на оборону – і для особи, і для народу – Й. Сліпий, як і греко-католицизм в цілому, вважав природним, але підкреслював, що «застосування цього права, на жаль, відбуватиметься, поки людство не збагне великої правди, що всі ми – Божі діти і що «тут, на землі, не маємо постійного місця, а до вічності прямуємо» (див. Євр. 13,14)» [1]. Будучи беззапе-

речним духовним лідером, Йосип Сліпий надихав своїх послідовників на збереження самості, здійснення великих справ в ім'я любові до України: «Український народ, будь собою! Не підлещуйся, другим у ласки не заходь, але сам власною працею здобудь своє майбутнє! ...Прийде твоя хвилина, коли ти станеш і займеш належне місце «в колі народів». Будьмо собою – і маємо надію, що буде краще» [3, с. 86].

Культуру й освіту патріарх вважав ґрунтом збереження національної ідентичності, тому був активним діячем у галузі розвитку української культури та науки: заснував Український Католицький університет Св. Климента, підтримував українську наукову і творчу інтелігенцію. Навіть після повернення до Риму із заслання Йосип Сліпий працював на благо Вітчизни та українського народу, тим самим будучи прикладом стійкості та відданості своїм принципам та ідеалам, прикладом героїзму для української Церкви і українства в цілому.

Близькою є доля та переконання Андрея Шептицького (1865-1944) – найбільш знаного, на наш погляд, діяча греко-католицької церкви, Митрополита, графа за походженням, з блискучою освітою та прекрасними кар'єрними перспективами, який тим не менше присвятив усе життя служінню Богу і став одним із духовних лідерів українського народу. Митрополита Шептицького не раз висували на звання «Праведника народів світу» за його заслуги перед єврейським народом у часи нацистської окупації. Він не боявся відкрито засуджувати Голокост, писав про це нацистському керівництву і особисто врятував понад 150 євреїв від знищення німцями [9].

Усе життя владика Андрей страждав від фізичного болю, бо з молодих років хворів на туберкульоз кісток і останні 13 років провів на візку. Проте його зброєю стала сила духу і пастирське слово. Героїзм Митрополита проявився у захисті віри та Церкви, для якої він став символом духовної стійкості, адже очолював Українську Греко-Католицьку Церкву у складні часи, оберігаючи її від зовнішніх загроз та внутрішніх протистоянь. Шептицький послідовно працював над наближенням України до незалежності в усіх сферах життя: економіки, бізнесу, освіти, культури та духовності. Будучи одним із найбагатших мешканців Галичини, переважну частину своїх доходів витрачав на благодійність, був реформатором церкви, розвивав кожну сферу суспільного життя українців, пропагував в Україні європейські цінності, турбувався про освіту народу, не боявся політичних репресій та пророкував Україні успішне майбутнє, адже «упродовж століть український нарід, ...наражений на безнастанні напади турків чи татар, на фізичне й моральне нищення чужих, вірою і мовою окупантів, наражений на страшні наслідки частих воєн, нарід без керми і вітрил міг зберегти свою, йому тільки притаманну духовість» [6, с. 50]. А значить цей народ зможе і відродитися політично та економічно, вважав митрополит.

Як наголошувалось вище, окремої праці, присвяченої рефлексії героїзму, в інтелектуальному спадку Андрея Шептицького немає, проте осмислен-

ня цього поняття є наскрізним в усій його пасторській діяльності. Він вважав, що будівництво нації на християнських засадах, як шлях випробувань та витривалості, вимагає великих зусиль і відваги. Розглядаючи героїзм як прояв духовної сили та служіння, Митрополит називав героями тих, хто йде на самопожертву заради спільного добра та національного відродження України. Він наголошував на важливості єдності, жертвовності та віри у власні сили для досягнення високих цілей, заради спільного блага.

Героїзм, за А. Шептицьким, базується на глибокій вірі та духовному піднесенні, які дають людині силу долати перешкоди та боротися за свої ідеали. Митрополит був переконаний, що героїзм є не лише військовою доблестю, а й ключовим фактором національного відродження та розбудови української держави, проявом моральної сили, патріотизму, служіння ближньому та Богові. Він бачив героїзм у захисті віри, культури, мови та людської гідності, особливо у важкі часи окупації. Тобто героїзм – це здатність відстоювати правду, справедливість та людську гідність у будь-яких обставинах, здатність досягати єдності, яка є запорукою сили народу, та захищатися від внутрішніх чвар, що ведуть до руйнації.

Митрополит був упевнений, що «ключ до перетворення України знаходиться в ній самій. Нам важко змінити зовнішні обставини, проте в нашій волі змінити себе». Для цього українству необхідно виконати три завдання: «1) досягнення правдивого і сталого щастя, 2) посилення єдності, 3) захист зовнішніх кордонів» [10]. Адже головна загроза українському народу – це «язва москвофільства», що і сьогодні, на жаль, почасти спостерігається. Причому, на думку А. Шептицького, не завжди героїзм вимагає участі у військовому протистоянні, а у повсякденній праці на благо Вітчизни: «І легше часами кров пролляти в одній хвилині ентузіазму, чим довгі літа з трудом сповнювати обов'язки і двигати спекоту дня, і жар сонця, і злобу людей, і ненависть ворогів, і брак довір'я своїх, і недостачу помочі від найближчих, і серед такої праці ж до кінця виконувати своє завдання, не чекаючи лаврів перед побідою, ані винагороди перед заслугою!» [11].

Важливо, що сам Андрей Шептицький є прикладом так званих героїв модернізації. Він розумів: якщо Церква хоче розвиватися, вона має реагувати на виклики сучасності, а не ховатися від змін. У церковному житті Шептицький провів низку реформаційних заходів, які мали на меті покращити освітній рівень духовенства і мирян, переосмислити соціальну роль Церкви, розвинути монаші громади та мирянські рухи. У суспільно-політичному житті Митрополит прагнув відмежувати священників від безпосереднього ангажування в політичні справи, натомість скеровуючи їх на розвиток громадянського суспільства: банків й кооперативів, стипендій для навчання здібної молоді, шпиталів, сиротинців та добродійної діяльності, підтримку культурно-мистецького життя тощо. А отже, митрополит Шептицький є добрим прикладом ефективної праці над

змiнами та прикладом героїчного служіння своєму народові упродовж усього життя.

Таким же гарним прикладом є і життя Блаженнішого Любомира Гузара (1933-2017) – патріарха, Глави Церкви, беззаперечного морального авторитету, шляхетної і мудрої людини, що підтримувала високість духу українців у найважчих випробуваннях. Так під час Революції Гідності Л. Гузар, упродовж морозних днів стояючи на сцені Майдану, наголошував: «Майдан – це внутрішній переворот, вияв того, що всередині, у серцях людей назріло... Якщо дивитися на нашу історію, то десь із другої половини XVIII століття ми жили в окупації. Наш протест викликано обставинами» [8, с. 316]. Осмислюючи героїзм учасників Революції Гідності, патріарх відзначав, що вчинки Героїв Небесної Сотні нагадують йому «вчинок Ісуса Христа, який також був розп'ятий, хоча був без гріха. Він пожертвував своїм життям. Я думаю, що і ті, хто в минулому столітті вмирали у в'язницях і таборах, і Небесна Сотня... якимось чином впливає. Може це і не дуже явно, але я думаю, що ця невинно пролита кров нас якимось чином очищає» [4]. Тобто для Л. Гузара героїзм і жертвність є шляхом очищення.

В інтерв'ю, дописах та виступах архипастира, бачимо що місією, програмою, про втілення якої він мріяв і молився, був пошук відповіді на питання «Що таке бути людиною?» Любомир Гузар казав: «Моя мрія у житті – бути людиною, ...доброю, нормальною людиною», адже «на землі нас багато, але дуже мало людей» [5, с. 371]. Проте у своїх пошуках він зустрічав людей у повному сенсі цього слова і називав принаймні дві категорії осіб, «від яких випромінює щось дуже людське». Це – захисники нашого народу та волонтери, добро в серцях яких «дарує надію, що таки будемо мати справді свою державу, у якій правда, справедливість, суспільне благо будуть доступними для всіх громадян» [4].

Блаженніший Любомир віддавав своє життя іншим у щоденному служінні, у молитві, у постійній готовності підтримати, порадити, допомогти, коли було потрібно, сягаючи не лише до скарбу мудрості серця і досвіду, а й до своїх невеликих заощаджень. Бо справжня людяність – це торжество діяльної любові, що проявилася і в дистанційованості від влади, у відсутності марнославства і честолюбства самого Л. Гузара. Любити Україну для патріарха означало любити конкретних українців, виявляючи до них повагу і роблячи їм добро. Любомир Гузар багато розмірковував над тим, хто для українців є героями: «Мені здається, що ми шукаємо героїв не там, де треба шукати. ...Шевченко для всіх українців Шевченко. І навіть для українців, котрі живуть за межами України, Шевченко – це поняття. ... Франко, Леся Українка – наші літературні пророки, літературні герої, вони повинні бути тими, хто дає зрозуміти, що ми єдині» [4]. Таким чином саме культурні герої, на думку Л. Гузара, об'єднують Україну.

Аналізуючи історію України, патріарх усвідомлював, що небувалий жертвний дух з'явився у на-

шого народу через несприятливі обставини. Його носії – воїни-добровольці та волонтери. Але, не дивлячись на захоплення їхніми подвигами, Л. Гузар закликав пересічних громадян «не забувати про власну – може, не таку героїчну – роль у розбудові великої держави. Немає сумніву, що досягнення і служіння воїнів дуже важливе і цінне, однак майбутню Україну, якою будемо пишатися, мусять будувати також і так звані пересічні громадяни» [4]. У традиціях греко-католицизму Любомир Гузар вважав український опір справедливим, адже він є оборонним: «Ми, як християни, маємо право оборонятися, ...особливо коли у нас є зобов'язання перед тими, з ким живемо і кого любимо. ...Війна, яка мала б нас зруйнувати, стає причиною духовного і матеріального зростання, що дарує нам надію на збройну перемогу, а ще важливіше – на здійснення нашого всенародного бажання бути нормальною, справді самостійною державою». Не дивлячись на трагічність ситуації, Л. Гузар зазначав: «Ми щасливий народ, бо маємо провідну ідею. Існування такої ідеї і наше щире бажання її сьогодні здійснювати після багатьох десятиліть змагань – це та сила, яка, за словами нашого поета Івана Котляревського, кріпить нас, навіть у найскладніших обставинах: “Любов к Отчизні де героїть, там сила вража не устоїть, там грудь сильніша од гармат”» [4].

Продовжує традиції видатних очільників УГКЦ і Блаженніший Святослав. Він розмірковує про героїзм, порівнюючи його зі святістю та стверджуючи, що героїзм передбачає людську досконалість, «а святість – це щось глибше. Святий своїм життям, християнським героїзмом прославляє Божу велич, яка відкривається в людині» [14]. Тож святість трактується Бл. Святославом як християнський героїзм. У Посинодальному посланні Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 2022 року, яке має назву «Перемагай зло добром!», підкреслюється: «Україна захищається, бо її народ раз і назавжди відмовився стати рабом, прагне просто вільно жити... Вони хотіли поховати нас, але не знали, що ми насіння. ...Серед смерті, яку повсюдно сіє ворог, використовуючи весь арсенал злоби і ненависті, проростають паростки неосяжної сили і шляхетності. ...Україна об'єднала Європу, зцілюючи її тріщини, і надихнула людей доброї волі в усьому світі. Перед очима людства оживає Святе Письмо, і Господь історії увиразнює чудо: Давид протистоїть Голіату» [12]. Бл. Святослав ставить питання: що дає сили українцям боротися з ворогом, який переважає у десять разів у військовій потузі, і підкреслює: «...У моці українців виявляється сила любові. Наші воїни керуються принципом не ненависті до чужого, а любові до свого... І в цій любові ми вже перемогли» [12]. Тим самим наголошує, що героїв народжує любов, а ненависть народжує злочинців. А отже, наші воїни, що захищають Батьківщину, і є героями, воїнами світла і добра.

Будучи учасником різноманітних заходів, зустрічей за кордоном, Бл. Святослав намагається пояснити, що по-справжньому змінює мислення людей в Україні, трансформує країну. Це наші Герої:

«Ми змогли приїхати до вас, – наголосив на зустрічі у Мюнхені Глава Церкви, – завдяки тому, що мужні воїни ціною власного життя стримують ворожий наступ. І саме вони змінюють мислення людей» [2]. Герої, які віддали життя за Україну, на думку Святослава, продовжують проповідувати своїми тілами, коли повертаються додому: «Відбулася чітка реідентифікація: хто свій, а хто чужий... Гроби героїв України, які покривають собою всю нашу землю, є маркером нашої ідентичності» [2]. І важливо, щоб наші герої не перетворились на «тимчасових», щоб вони не були забутими, а продовжували жити у пам'яті, у свідомості прийдешніх поколінь.

Блаженніший Святослав вірить, що Україна переможе, адже дивовижна самоорганізація та єдність, героїзм і любов до ближніх, які демонструють українці сьогодні, вражають увесь світ. І власне саме наша готовність захищати свою країну є сьогодні запорукою нашої Перемоги.

Висновки. Отже, Українська Греко-Католицька Церква наголошує на широкому розумінні героїзму, що включає не лише військову відвагу, а й повсякденну працю над собою, служіння ближньому, збереження людяності в нелюдських умовах. Це допомагає суспільству усвідомити, що героїзм потрібен не лише на фронті, а й у тилу, заохочуючи українство до «тотальної мобілізації» (Е. Юнгер), адже війна ставить перед кожною людиною екзистенційні питання сенсу життя і смерті, добра і зла, страждання і надії. Розмисли очільників УГКЦ, які переживали глибокі кризи й трагедії, пропонують відповіді на ці питання, допомагаючи людям знайти опору у вірі та осмислити власне місце в нашій трагічній, але героїчній історії. Так Й. Сліпий трактує героїзм як служіння великим цілям, через жертвність в ім'я найвищих цінностей, А. Шептицький наголошує на служінні та самопожертві в ім'я України, як прояві героїзму, Л. Гузар привертає увагу до героїзму повсякдення, до потреби «бути людиною», а Бл. Святослав акцентує на героїзмі воїнів, на величч і досконалості людини.

Таким чином, будучи частиною католицького світу і зберігаючи східну християнську духовну традицію, Українська Греко-Католицька Церква відрізняється історичним контекстом переслідувань за віру, а тому підтримує героїзм патріотичний, який є одночасно і прикладом віри, і символом національної та церковної ідентичності, що збереглася всупереч викликам часу. Греко-католики стверджують: героїзм є духовною якістю, що виявляється у жертвності, вірності Богу та його заповідям, любові до ближнього та рішучості у захисті правди і Батьківщини, у щоденному відстоюванні чеснот, героїзм – це дії, які мають глибокий духовний і моральний фундамент, а героєм є той, хто чинить опір і кидає виклик сильнішому. Отже, героїзм воїнів, захисників Вітчизни, її свободи й гідності, є органічним для греко-католицизму.

1. 125 думок патріярха Йосифа Сліпого. Львів: Свічадо, 2017. 144 с.
2. Блаженніший Святослав. Герої, які загинули за Україну, змінюють мислення українців. URL:

<https://ugcc.ua/data/geroy-yaki-zagynuly-za-ukraynu-zminyuyut-myslennya-ukrayntsiv-blazhennishyusvyatoslav-4910/>

3. Великого бажайте. 365 думок визначних постатей УГКЦ. Львів: Свічадо, 2019. 160 с.
4. Гузар Л. Війна, яка мала нас зламати, дала сил та духовного зростання. URL: <https://day.kyiv.ua/news/271221-lyubomyr-huzar-viyna-yaka-mala-nas-zlamaty-dala-syl-ta-dukhovnoho-zrostannya>
5. Гузар Л. Спогади. Київ: Портал, 2023. 416 с.
6. Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері. Філадельфія: Друкарня В-ва «Америка», 1982. 73 с.
7. Канони партикулярного права Української Греко-Католицької Церкви. URL: <https://docs.ugcc.ua/1/>
8. Кардинал Любомир Гузар. *Майдан від першої особи. 45 історій Революції Гідності*. Київ: К.І.С., 2015. 320 с. С. 313–319.
9. Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми». Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.
10. Митрополит Андрей Шептицький. Наша державність. Як будувати рідну хату. URL: https://uhp.org.ua/storage/2020/06/YAk-buduvaty-ridnu-hatu-01.06_druk.pdf
11. Пастирське послання Митрополита Андрея до української молоді (1939 рік). URL: <https://sheptytsky.com.ua/do-ukrayinskoyi-molodi/>
12. «Перемагай зло добром!» Посинодальне послання Синоду Єпископів УГКЦ 2022 року. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/peremagay-zlo-dobrom-posynodalne-poslannya-synodu-epyskopiv-ugkts-2022-roku-9636/>
13. Плохій С. Російсько-українська війна: Повернення історії. Харків: КСД, 2023. 400 с.
14. Проповідь Блаженнішого Святослава в першу неділю після Зіслання Святого Духа, неділю Всіх святих. URL: <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-pershu-nedilyu-pislyv-zislannya-svyatogo-duha-nedilyu-vsiv-svyatyh-5082/>
15. Турій О. Політичні аспекти діяльності митрополита Андрея Шептицького. *Ковчег 7*. Львів, 2015. С. 277–286.
16. Цимбал Т. Героїзм та повсякденність в усних історіях учасників Революції Гідності (гендерний аспект). *Гуманітарне поле гендерних досліджень*. Колективна монографія. Острого: Вид-во НУ «Острозька академія», 2021. С. 4–17.
17. Цимбал Т. Шляхетність і війна: поставання суб'єкта героїчної дії. *Українознавчий альманах*. Випуск 30. Київ: «Міленіум», 2022. С. 136–143.
18. The Churches and the War: Religion, Religious Diplomacy, and Russia's Aggression against Ukraine. Lviv: Ukrainian Catholic University Press, 2024. 328 p.

References

1. *125 dumok patriarkha Yosyfa Slipoho* [125 Thoughts of Patriarch Josyf Slipyj]. (2017). Lviv Svichado. 144 p. (in Ukrainian).
2. Blazhenniishi Sviatoslav. *Heroi, yaki zahynuly za Ukrainu, zminiuyut myslennia ukraintsiv* [Heroes who died for Ukraine are changing the way Ukrainians think]. URL: <https://ugcc.ua/data/geroy-yaki-zagynuly-za-ukraynu-zminyuyut-myslennya->

- ukrayntsiv-blazhennishyy-svyatoslav-4910/ (in Ukrainian).
3. *Velykoho bazhaite. 365 dumok vyznachnykh postatei UKHTs* [Aim high. 365 thoughts from prominent figures of the Ukrainian Catholic Church] (2019). Lviv: Svichado. 160 p. (in Ukrainian).
 4. Huzar L. *Viina, yaka mala nas zlamaty, dala syl ta dukhovnoho zrostannia* [The war that was supposed to break us gave us strength and spiritual growth]. URL: <https://day.kyiv.ua/news/271221-lyubomyr-huzar-viy-na-yaka-mala-nas-zlamaty-dala-syl-ta-dukhovnoho-zrostannia> (in Ukrainian).
 5. Huzar L. (2023). *Spohady* [Memories]. Kyiv: Portal. 416 p. (in Ukrainian).
 6. *Dvanadtsiat lystiv o. Andreia Sheptytskoho do materi* [Twelve letters from Father Andrey Sheptytsky to his mother]. (1982). Filiadelfia: Drukarnia V-va «Ameryka». 73 p. (in Ukrainian).
 7. *Kanony partykuliarnoho prava Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy* [Canons of Particular Law of the Ukrainian Greek Catholic Church]. URL: <https://docs.ugcc.ua/1/> (in Ukrainian).
 8. *Kardynal Liubomyr Huzar* [Cardinal Lubomyr Husar]. *Maidan vid pershoi osoby. 45 istorii Revoliutsii Hidnosti*. (2015). Kyiv : K.I.S. Pp. 313–319. (in Ukrainian).
 9. Marynovych M. (2019). *Mytropolyt Andrei Sheptytskyi i pryntsyp «pozytyvnoi sumy»* [Metropolitan Andrey Sheptytsky and the principle of “positive sum”]. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 248 p. (in Ukrainian).
 10. Mytropolyt Andrei Sheptytskyi. *Nasha derzhavnist. Yak buduvaty ridnu khatu* [Our statehood. How to build our own home]. URL: https://uhp.org.ua/storage/2020/06/YAk-buduvaty-ridnu-hatu-01.06_druk.pdf (in Ukrainian).
 11. *Pastyrskie poslannia Mytropolyta Andreia do ukrainskoi molodi (1939 rik)* [Pastoral letter from Metropolitan Andrei to Ukrainian youth (1939)]. URL: <https://sheptytsky.com.ua/do-ukrayinskoyi-molodi/> (in Ukrainian).
 12. «Peremahai zlo dobrom!» *Posynodalne poslannia Synodu Yepyskopiv UHKTs 2022 roku* [“Overcome evil with good!” Post-Synodal Message of the Synod of Bishops of the Ukrainian Greek Catholic Church, 2022]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/peremagay-zlo-dobrom-posynodalne-poslannya-synodu-epyskopiv-ugkts-2022-roku-9636/> (in Ukrainian).
 13. Plokhii S. (2023). *Rosiisko-ukrainska viina: Pov-ernennia istorii* [The Russian-Ukrainian War: The Return of History]. Kharkiv: KSD. 400 p. (in Ukrainian).
 14. *Propovid Blazhenniishoho Sviatoslava v pershu nediliu pislia Zislannia Sviatoho Dukha, nediliu Vsiikh sviatykh* [Sermon by His Beatitude Sviatoslav on the first Sunday after Pentecost, All Saints Sunday]. URL: <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-pershu-nedilyu-pislya-zislannya-svyatogo-duha-nedilyu-vsikh-svyatyh-5082/> (in Ukrainian).
 15. Turii O. (2015). *Politychni aspekty diialnosti mytropolyta Andreia Sheptytskoho* [Political aspects of Metropolitan Andrey Sheptytsky's activities]. *Kovcheh* 7. Lviv. Pp. 277–286. (in Ukrainian).
 16. Tsymbal T. (2021). *Heroizm ta povsiakdennist v usnykh istoriakh uchasnykiv Revoliutsii Hidnosti (hendernyi aspekt)* [Heroism and everyday life in the oral histories of participants in the Revolution of Dignity (gender aspect)]. *Humanitarne pole hendernykh doslidzhen*. Kolektyvna monohrafiia. Ostroh : Vyd-vo NU «Ostrozka akademiia». Pp. 4–17. (in Ukrainian).
 17. Tsymbal T. (2022). *Shliakhetnist i viina: postavannia subiekta heroichnoi dii* [Nobility and War: The Emergence of the Subject of Heroic Action]. *Ukrainoznavchyi almanakh*. Vypusk 30. Kyiv : «Milenium». Pp. 136–143. (in Ukrainian).
 18. *The Churches and the War: Religion, Religious Diplomacy, and Russia's Aggression against Ukraine* (2024). Lviv: Ukrainian Catholic University Press. 328 p.

Отримано редакцією журналу / Received: 17.10.25
 Прорецензовано / Revised: 29.10.25
 Схвалено до друку / Accepted: 30.10.25